

Stanovisko CEFS ke zdanění slazených potravin a nápojů

CEFS OPINION ON TAXATION OF SUGARY FOODS AND DRINKS

- Vědecké důkazy naznačují, že daně z potravin a nápojů se ukázaly jako neúčinné pro omezení nárůstu nadváhy, obezity a souvisejících nepřenosných nemocí.
- Obezita je komplexní a multifaktoriální problém, ale kromě vlivu životního prostředí, sociálních činitelů a genetických či metabolických predispozic zůstává nejdůležitějším faktorem pozitivní energetická bilance.
- Jakákoli opatření ke kontrole příjmu potravy za účelem řešení nadváhy a obezity by měla být založena spíše na energetické bilanci než na jednotlivých živinách.
- Klíčové zůstávají vzdělávací kampaně.

CEFS, Evropská asociace výrobců cukru, podporuje iniciativy mající za cíl změny ke zdravějšímu a udržitelnějšímu stravování. To je klíčové v boji proti nadváze a obezitě, což jsou základní příčiny několika nepřenosných nemocí souvisejících se stravou (NCDs).

V průběhu let několik zemí po celém světě zavedlo daně vázané na jídlo a pití, aby omezily nárůst nadváhy, obezity a souvisejících nepřenosných nemocí. Neexistují však dostatečné vědecké důkazy, že daně zaměřené na konkrétní řadu produktů na základě jejich nutričního obsahu (např. obsahu cukru) mohou snížit zátěž nadváhy a obezity a následně dosáhnout pozitivních zdravotních výsledků.

Obezita je svou etiologií komplexní, ale kromě životního prostředí, sociálních faktorů a genetických či metabolických predispozic zůstává nejdůležitější okolností pozitivní energetická bilance. Zaměření se pouze na jednu složku stravy, jako jsou tuky, sacharidy nebo cukr, je kontraproduktivní, jak potvrzuje několik publikací s nejvyššími vědeckými důkazy, které ukazují, že celkový energetický příjem je klíčový pro regulaci tělesné hmotnosti.

Klíčové zůstávají vzdělávací kampaně a informace pro spotřebitele o dosažení vyvážené stravy a zdravého životního stylu. Spotřebitel si tak nejen uvědomí důležitost vlastního zdraví, ale také přenesou lepší stravovací návyky na další generace.

Tento poziční dokument shrnuje současné důkazy a zdůrazňuje důvody, proč zdanění potravin a nápojů, stejně jako daně na určité živiny (např. cukr) nefungují a nemohou přinést zamýšlené výhody pro spotřebitele a veřejné zdraví, a proto by neměly být uzákoněny na národních úrovních.

Pozitivní energetická bilance

Existují vědecké důkazy, že chronická pozitivní energetická bilance vede k nadváze a obezitě. Tato definice zohledňuje všechny spotřebované složky stravy, ne pouze energii přidanou z jedné složky stravy, jako jsou tuky, sacharidy nebo cukry.

Jakýkoli vliv cukrů ve stravě na přibírání na váze je čistě způsoben spotřebou nadbytečných kalorií a nikoli specifickým vlivem cukru jako takového. Systematický přehled a metaanalýzy (1) z roku 2013 nařízené WHO neprokázaly žádný účinek cukrů ve stravě na tělesnou hmotnost, pokud byly nahrazeny jinými sacharidy bez přírůstkem kalorií. Tento závěr nedávno ještě potvrdili také FATTORE ET AL. (2).

Podle vědeckých důkazů tomu tak není pouze u cukrů ve stravě, ale také u dalších živin, jako

jsou sacharidy a tuky (3). Je tedy jasné, že energetická bilance je klíčem k regulaci tělesné hmotnosti.

Nedávné hodnocení dietních cukrů Evropského úřadu pro bezpečnost potravin navíc potvrdilo, že neexistuje žádný pozitivní vztah mezi příjmem cukrů ve stravě a žádným z chronických metabolických onemocnění hodnocených v izokalorické výměně s jinými makroživinami (4).

Jakákoli opatření týkající se kontroly příjmu potravy za účelem řešení nadváhy a obezity by proto měla být založena spíše na energetické bilanci než na jednotlivých živinách, jako jsou cukr, sacharidy a tuky, jinak nesplní zamýšlený účel.

Příklad z Francie

Vědecká literatura ukazuje, že tam, kde byly zavedeny daně týkající se konkrétních živin, se jim nepodařilo dosáhnout zamýšlených výsledků, pokud jde o výsledky v oblasti veřejného zdraví. Charakteristickým příkladem je případ daně z cukru na nápoje slazené cukrem (SSB) ve Francii.

V roce 2012, mezi prvními evropskými zeměmi, zavedla francouzská vláda daň z cukru na SSB s cílem povzbudit spotřebitele, aby snížili svou spotřebu a zlepšili obecné veřejné zdraví.

Na základě dostupných vědeckých údajů a důkazů vedlo zavedení daně v roce 2012 ke snížení spotřeby SSB v průměru o méně než 5 % (5, 6). Prevalence obezity mezi téměř všemi věkovými skupinami se však mezi lety 2012 a 2020 zvýšila (7).

Případ francouzské daně z cukru jasně ukazuje, že fiskální opatření nejsou účinným přístupem k řešení složitých problémů souvisejících se stravováním a životním stylem, jako je obezita, a tedy ke zlepšení veřejného zdraví.

Dodatečné vědecké důkazy

Z odborné literatury vyplývá, že daně z potravin a nápojů nejsou vůbec vhodné pro prevenci nadváhy a obezity. Nedávná zveřejněná (2022) mapovací studie Evropské komise (EK) o cenových politikách a fiskálních opatřeních uplatňovaných na potraviny a nápoje naznačuje, že i když tyto politiky přispěly k poklesu nákupů zdaněných produktů, dlouhodobé dopady na zdraví nebyly pozorovány (8).

Kromě toho většina vědeckých zpráv uvedených v seznamu literatury studie EK dospěla k závěru, že účinky na výsledky hmotnosti (významné či neprůkazné) byly příliš malé na to, aby způsobily nějaké významné zlepšení veřejného zdraví (9).

To není způsobeno pouze substitučními efekty a neúčinností daní z potravin a nápojů při snižování celkového energetického příjmu, ale souvisí také se zaměřením těchto politik na specifické živiny bez ohledu na komplexní kořeny obezity.

Pokud jde o reakce spotřebitelů na daně z potravin a nápojů, předchozí zpráva EK zdůrazňuje, že je obtížné odhadnout přesnou velikost reakcí poptávky v důsledku potravinových daní, a to především kvůli potížím při stanovení příčinných souvislostí mezi změnami daní, cen a poptávkou (10). Stejná zpráva potvrzuje, že zjištění o účincích na zdraví z modelovací literatury nejsou přesvědčivá (11).

Behaviorální ekonomie navíc zdůrazňuje, že daně z potravin a nápojů by mohly mít nejisté výsledky ve spotřebě, zejména kvůli nepružné poptávce a substitučním účinkům, a proto se ukázalo, že nejsou účinné při snižování obezity.

Pokud jde o fiskální politiky zaměřené na cukry, ze systematických přehledů z vědecké literatury bylo zjištěno, že tam, kde byly takové politiky zavedeny, v současnosti neexistuje dostatek důkazů, které by přesvědčivě prokazovaly, zda zdanění potravin a nápojů s vysokým obsahem cukru vede k přínosům pro veřejné zdraví (12).

Literatura

1. TE MORENGA, L. ET AL.: Dietary sugars and body weight: systematic review and meta-analyses of randomised controlled trials and cohort studies. *BMJ*, 2013, 346:e7492.
2. FATTORE, E. ET AL.: Effects of free sugars on blood pressure and lipids: a systematic review and meta-analysis of nutritional isoenergetic intervention trials. *Am. J. Clin. Nutr.*, 105, 2017 (1), s. 42–56.
3. HALL, K. D.; GUO, J.: Obesity Energetics: Body Weight Regulation and the Effects of Diet Composition. *Gastroenterology*, 152, 2017 (7), s. 1718–1727, doi: 10.1053/j.gastro.2017.01.052, Epub 11. 2. 2017, PMID: 28193517; PMCID: PMC5568065.
4. Scientific opinion on the Tolerable Upper Intake Level for dietary sugars. EFSA NDA Panel 2022, *EFSA Journal*, 20, 2022 (2), 7074, doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7074.
5. CAPACCI, S. ET AL.: The impact of the French soda tax on prices and purchases. An ex-post evaluation. *PLoS ONE*, 14, 2019 (10), e0223196, doi.org/10.1371/journal.pone.0223196.
6. ETLÉ, F., LECOCQ, S.; BOIZOT-SZANTAI, CH.: The Incidence of Soft-Drink Taxes on Consumer Prices and Welfare: Evidence from the French 'Soda Tax'. *HAL SHS*, 2018, 48 s., (halshs-01808198).
7. FONTBONNE, A. ET AL.: Prevalence of Overweight and Obesity in France: The 2020 Obepi-Roche Study by the "Ligue Contre l'Obésité". *Journal of Clinical Medicine*, 12, 2023 (3), s. 925, doi.org/10.3390/jcm12030925.
8. *Mapping of pricing policies and fiscal measures applied to food, non-alcoholic and alcoholic beverages: final implementation report*. European Commission, European Health and Digital Executive Agency, Publications Office EU, 2022, SC 2097106, s. 54.
9. Tamtéž, s. 56.
10. *Food taxes and their impact on competitiveness in the agri-food sector*. European Commission, s. 49.
11. Tamtéž, s. 47.
12. SMITH, E. ET AL.: Should we tax unhealthy food and drink? *Proc. of the Nutrition Soc.*, 77, 2018 (3), s. 314–320.
13. PFINDER, M. ET AL.: Taxation of unprocessed sugar or sugar-added foods for reducing their consumption and preventing obesity or other adverse health outcomes. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2020 (4), CD012333, doi: 10.1002/14651858.CD012333.pub2.

Kontakt: **European Association of Sugar Manufacturers**
Marie-Christine Ribera, Director General
Avenue de Tervuren 268, B-1150, Brussels, Belgium
www.cefs.org, @SugarEurope,
tel.: +32 2 762 07 60, e-mail: mariechristine.ribera@cefs.org

